

“Ruļļi jāsaved, sūdi jāizved”

ZS “Roma” saimnieks Nauris Rūniks (attēlā), iepazīstinot ar apstākļiem savā saimniecībā, kas atrodas Ērgļu pusē, uzsver, ka situācija šobrīd nav spoža.

— Iet pašvaki — pienam cena krīt, darbaspēka nav, ko izvēlēties, bet zemei un citam — nodokļi ir pacelti. Ja tā turpināsies, drīz visu metisim malā, jo cik ilgi var 24/7 kūti dzīvot. Gribas padzīvot arī pašam. Ierēdņiem ir brīvdienas, ir atvaļinājumi, man tādu lietu nav bijis jau 20 gadus. Fermā ar ģimeni strādājam no rīta līdz vakaram, jo visus darbus apdarīt nevar pāspēt. Algojam četrus cilvēkus no malas, bet bieži ir tā, ka aiz viņiem ir jāpārdara. Ja aizrādīs, uzreiz draud ar aiziešanu.

Jautāts par laikapstākļiem, saimnieks atzīst, ka tīrumi ir izbraukāti, tajos ir rīses, nākamajā gadā būs problēmas ar izlidzināšanu: — Barība arī nav tik kvalitatīva, bet sagādāt to pāspēju. Fermā ir 100 slaucamu govju, ir arī ataudzējamās teles, kopumā 300 lopu. Prasīts par valdības atbalstu, Nauris Rūniks ir skarbs: — Es viņiem neticu un domāju, ka nekas labāks nebūs arī tālāk. Primārais tagad ir drošība, zemnieki netiek atbalstīti. Kad paskatāmies lielveikalos, kuru precī tur reklamē? — Lietuvas un Igaunijas —, brāļi visās jomās mums iet pa priekšu. Raidījumu “Lauku sēta” Latvijas televīzijā sponsorē igauņu uzņēmums. Kā viņi var sponsorēt, ja mēs knapi velkam dzīvību.

— Kļūstam vecāki, man veselība arī ir *čābīga* — mugura trīsreiz ir operēta, vajadzētu ceturto operāciju —, atzīst Nauris Rūniks. — Neko smagu celt nevaru, tad kājas *ņem nost*.

Vaicāts par subsīdijām, saimnieks saka, ka gandrīz viss saņemtais aiziet par zemes iri: — Nekas pāri nepaliek, par nomātajām zemēm subsīdijas atdodu iznomātajiem. Vairāk nekā puse man ir nomātas zemes, kopumā ir apmēram 340 hektāri. Plaujam divreiz, tad iznāk apmēram 290 hektāri reiz divi. Dārgi ir tehnikas remonts, piena slaukšanas zālē cipari arī ir *kosmosā* sacieti — darbiniekam jāmaksā 6 eiro stundā plus PVN.

Pienu saimniecība nodod Piebalgas kooperatīvam, ar ko ir apmierināti: — Uzņēmums mums ļoti precīzi samaksā, viss šai ziņā ir perfekti. Sūdzēties nevar, bet skaitāms katru centu, un redzu, ka nogurstam. Kurš bērns mazotnē ir izaudzis bez piena? Katram piens ir primārā vajadzība. Pienu saražot tomēr nav viegli, gausties negribas, bet novērtēti nejtāmies.

INESE ELSIŅA

Kopumā situācija ir diezgan kritiska

IVETA ŠMUGĀ

Kopš maija beigām ilgstošie nokrišņi daudzviet izraisījuši sējumu un stādījumu applūšanu, būtiski samazinot ražu vai pilnībā iznīcinot daļu ražas, ietekmējot arī lauku darbus rudenī. Zaudējumi apdraud daudzu skarto saimniecību dzīvotspēju, tāpēc līdz 4. novembrim izsludināta ārkārtējā situācija lauksaimniecībā visā Latvijas teritorijā.

Uz sarunu aicināju Lauku atbalsta dienesta Viduslatvijas Reģionālās lauksaimniecības pārvaldes vadītāju GUNTU ŽILDI.

— **Kā jūs raksturotu 2025. gada dabas apstākļu — salnu, lietavu — situāciju laukos, lauksaimniecībā?**

— Jau trešo gadu pēc kārtas lauksaimniecības nozari ietekmē nelabvēlīgi meteoroloģiskie apstākļi, un situācija kopumā rada ievērojamus zaudējumus lauksaimniekiem. Jāsāk domāt, ka klimata pārmaiņas ir apdraudējums ierastajiem laikapstākļiem, uz kuriem vairs nevar paļauties, bet tikai cerēt un domāt, kā saimniekot tā, lai klimata pārmaiņas pēc iespējas mazāk ietekmētu saimniekošanu laukos. Pavasara salnas nodarīja ievērojamus postījumus auglīgas zemes nozarē. Maijā un jūnijā Madonā bija vislielākais nokrišņu daudzums Latvijā, arī augustā ilgstošas lietavas turpinājās, daudzviet izraisot lauku applūšanu, ceļu izskalošanu, radot neiespējamu lauku apsaimniekošanu. Zemkopības ministri kopā ar LAD kolēģiem, zinot sarežģīto situāciju Madonas novadā, apsekoja vairākas saimniecības, lai pārliecinātos par situācijas dramatisku.

— **Kādas ir lietavu sekas nozarēs: graudkopībā, dārzenkopībā, lopkopībā?**

— Pēc LAD datiem 30. septembrī gandrīz 85 tūkstoši hektāru platību ir pieteikti postījumiem, no tiem Madonas novadā kā cietusi platība ir pieteikti 11 038 ha.

Vislielākie postījumi valstī kopā ir pieteikti šādām kultūrām: ziemas kviešiem — 15 300 ha, ilggaigajiem zālājiem — 10 900 ha, auzām — 9600 ha, zirņiem — 8000 ha, neapsēto platību arī ir daudz — 6500 ha.

Turklāt postījumi pieteikti arī citām kultūrām ar mazākiem apjomiem, piemēram, ziemas rapsim — 4200 ha, vasaras kviešiem — 4800 ha un vasaras rapsim — 2700 ha. Ja lauksaimnieki vēlas ziņot par postījumiem, tas jā dara līdz 4. novembrim.

— **Kā ārkārtējās situācijas pasludināšana pasargā lauksaimniekus vai atvieglo zemnieku problēmas?**

— Lauku atbalsts ir svarīgs ikvienā situācijā, un, ja lauksaimniekiem klājas grūti, jādoma, kā sniegt atbalstu. Ja lauksaimnieks LAD informē un objektīvi

Gunta Žilde, apmeklējot ZS “Sābri” Murmastienes pagastā.

LAD Viduslatvijas RLP vadītāja Gunta Žilde piedalās LLKC Madonas konsultāciju biroja rīkotajā seminārā.

Foto — AGRIS VECKALNIŅŠ

saimniecību maksātspēju un spēju norēķināties ar bankām par kreditsaistībām, ar pakalpojumu sniedzējiem, darbiniekiem un valsti nodokļu veidā. Vienlaikus graudaugu iepirkuma cenas ir samazinājušās, kas vēl vairāk pasliktina situāciju. Projektu atbalsta pretendenti bieži atsakās no iecerēto projektu īstenošanas augsto būvniecības izmaksu dēļ. Laukos joprojām izjūtams darba spēka trūkums, bet gados vecākie lauksaimnieki baidās uzņemties jaunus un ilgtermiņa saistības.

Kopumā situācija ir diezgan kritiska — izdzīvot visbiežāk spēj tikai auzas produkcijas saimniecības, kurām nav lielu kreditsaistību. Tāpēc var teikt, ka daļai saimniecību pastāvēšana patiešām ir apdraudēta, un ļoti noderētu papildu valsts vai Eiropas Savienības atbalsts.

— **Zināms, ka piešķirts 4,2 miljonu eiro ES ārkārtas atbalsts nelabvēlīgo laikapstākļu seku novēršanai. Kādi kritēriji ir sadalē?**

— Eiropas Komisija par šī gada nelabvēlīgo klimatisko apstākļu nodarītajiem plašajiem postījumiem Latvijā lauksaimniecībai ir piešķirusi Latvijas lauksaimniekiem 4,2 miljonu eiro Eiropas Savienības ārkārtas atbalstu, kas lauksaimniekiem ir jāizmaksā līdz 2026. gada 30. aprīlim. Ir uzsākts darbs pie atbalsta izmaksas nosacījumu izstrādes un uzsāktas sarunas ar lauksaimnieku organizācijām par atbalsta piešķiršanas nosacījumiem un praktisko īstenošanu.

— **Kā valsts atbalsta lauksaimniekus?**

— Šogad ir pieļaujams atkāpes, saimniekojot un ievērojot dažādu nosacījumu, lai saņemtu platību maksājumus, piemēram, zālāji nebija jānopļauj un jānovāc. Ja lauksaimnieks būs iesniegjis LAD informāciju par salnu

un lietavu postījumiem, varēs neievērot vairākus labas lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumus un divu ekoshēmu nosacījumus. Netiks ņemts vērā, ja netiks nodrošināta augu veģetācija no 1. oktobra līdz 15. martam vai ziemeļu un starpkultūru sēja nebūs veikta perpendikulāri nogāzes krituma virzienam (LLVS 5); LAD nepiemēros sankcijas, ja netiks nodrošināts augsnes pārklājums (sesti kultūraugi, zālāji) vai pēc kultūraugu novākšanas platība tiks apstrādāta, nesaglabājot minimālo augsnes pārklājumu ziemeļiem (LLVS 6); nav jāievēro augu maiņas nosacījumi (LLVS 7).

Ir pieļaujams, ka tiek apstrādāta vai lobīta zālāju lauks, ja saimniekojot ir iebrauktas dzīvas rīses, bet šādos gadījumos nepieciešams sagatavot lauka fotomateriālu. 2025. gadā ir pieļauts dažādu divu zaļmēslojuma augu maisījums, nevērtējot sugas. Var mainīt laukus, kur tiks iesēta starpkultūra. Ja kādā laukā nav iespējams iesēt starpkultūru, lauku drīkst atsaukt no atbalsta saņemšanas.

No 16. oktobra Lauku atbalsta dienests sāk izmaksāt ilgtspējīgu sekmējošo ienākumu pamatatbalsta (ISIP) avansu un bioloģiskās lauksaimniecības maksājuma (BLA) avansu Latvijas lauksaimniekiem. ISIP avanss tiks izmaksāts 70 %, bet BLA — 85 % apmērā. ISIP avansu pirmajā dienā saņēmuši vairāk nekā 26 700 lauksaimnieku, izmaksātā summa ir 70,9 miljoni eiro. BLA avansa maksājumu pirmajā dienā saņēmuši 2700 klientu, kopā LAD izmaksās 14 miljonus eiro.

LAD par vienu no šī gada mērķiem ir izvirzījis uzdevumu — izmaksāt pēc iespējas lielākas dažādu atbalstu summas jau līdz 2025. gada beigām, lai lauksaimniekiem būtu vieglāk turpināt savu darbu.

ZANE BIKOVSKA

Murmastienes pagasta zemnieku saimniecības „Vāldzītes” īpašnieks JĀNIS MOZGA šeit saimnieko jau kopš tehnikuma absolūcijas. Te bijušas viņa vecmamma mājas, un kādam no Jāņa brāļiem un māsām šajā vietā bija jāpaliek. Laimīgā loze krita viņam, nācās visu sākt no nulles, atjaunojot gan ēku, gan apsaimniekojot tās teritoriju. Abiem ar sievu bija katram sava gotiņa, kuru doto pienu ik rītu nesuši nolikt uz piena galdīņa. Pamažām sākusies interese par graudkopības nozari. Tēpat pāri ceļam ar roku tika apstēts lauks, jo tolaik moderno tehnoloģu, piemēram, sējmašīnas, nebija. Jāņa tēti ierādīja, kā notiek sējšana ar roku. Laikam ejot, saimniecībā ienāca arī tehnika, un tagad lauku darbi tajās rit krietni vieglāk.

— Apsaimniekojam vairāk nekā 200 hektāru, dēlam pieder neliela bioloģiskā saimniecība. Ir veiksmīgi pārvarēts posms, kad mūsu zināšanas šajā jomā bija nepilnīgas, kad daudz ko nežinājām vai neprātām darīt pareizi. Tagad esam ziņošāki un regulāri mācāmies, pateicoties citiem padomdevējiem. Sējām tauriņziežus — zirņus, ziemas un vasaras rapsi, kviešus, auzas, arī pupas — tā,

Jānis Mozga uzteic valdības un citu speciālistu izrādīto atbalstu un operatīvo reaģēšanu.

Foto — AGRIS VECKALNIŅŠ

„Būt zemniekam ir atkarība, kas nes arī augļus un prieku, un šis prieks sākas tajā brīdī, kad no sēkļaņas izaug dīgsti, kad vasarā čivina putni, kad zelmenis aug.”

lai viss būtu pareizi, nomainot augu seku. Rudzus neaudzējam, jo nav noieta. Lielākoties visi lieli darbi ir mana dēla pārzinā, viņš ļoti daudz palīdz gan sējšanā, gan mīļošānā. Pēc izglītības mans dēls ir auto elektriks, bet viņam patīk zemes darbi, labības audzēšana un viss ar to saistītais. Ražas novākšana un kuļšana ir darbiņš, kas man ļoti patīk. Un pēc tam sākas visi palīgdarbi, — mūs sagaidot savā

sētā, stāsta Jānis Mozga. Diemžēl saimniecībā izaugušo ražu šogad būtiski ietekmēja stiprās lietavas. Ziemas kvieši pārzīmēja ļoti labi, un viss tika darīts tā, lai vasaras beigās graudi rezultētos pārtikā lietojamos. Tomēr lietavas izdarīja savu un graudu kvalitātes pamatīgi sabojāja. Pārtikas graudos „aizgāja” tikai neliela daļa ražas, pārējām paliekot lopbarībai. Likumsakarīgi,

Krūmmelleņu audzēšanai labvēlīgs gads

AGRITA NUSBAUMA-KOVALEVSKA

Lauksaimniecības nozare ir ļoti atkarīga no dabas apstākļiem, īpaši no laikapstākļiem, kas ik gadu var būtiski ietekmēt gan ražas apjomus, gan tās kvalitāti. Šī gada meteoroloģiskie apstākļi Latvijā bijuši īpaši mainīgi un izcainīši, radot papildu riskus augkopībai un lopkopībai. Šādas klimata svārstības atklāj nepieciešamību metodēm, gudras resursu pārvaldības un ilgtspējīgas pieejas.

Mārcienas pagasta “Dambakalnos” saimnieko Kristīne Kušnere un nodarbojas ar krūmmelleņu audzēšanu.

Kristīni uzrunā šī kultūra, garšo ogas un patīk ar tām darboties. Savulaik mantojumā saņemta zeme un tika lemts audzēt krūmmellenes. Pirmās melleņu hektārs ražot. Atskatoties uz šī gada sezonu, raža bija diezgan skāba, jo pieturējās vēsāki laikapstākļi, bet uz sezonas otro pusi, kad jau bija vairāk saules, ogas bija ļoti saldas, sulīgas un lielas. Šobrīd ir pirmās hektārs, kurš ražo, bet, izmantojot mitro konkursos, iesaistīties atbalsta programmās, jo, manuprāt, tas stimulē lauksaimniecības izaugsmi Latvijā.

— Krūmmellenes, ja par tām rūpējas, ražo vismaz piecdesmit gadu. Šobrīd ieguldām darbu, mācāmies, lai vecumdienās varētu dzīvot no mellenēm, — smejas Kristīne Kušnere. — Esam iegādājušies arī papildu zemi, lai saim-

Kristīne Kušnere vairākus gadus audzē krūmmellenes, viņas zīmols ir “Dambakalnu krūmmellenes”.

Foto no personiskā arhīva

Jautājot, kāds bijis šis gads lauksaimniecībā un cik ļoti ražu un stādus ietekmējuši laikapstākļi, Kristīne pastāsta: — Šogad raža bija pirmo gadu. Tās iestādījām 2022. gada rudenī, un, kā zināms, paiet vairāki gadi, līdz krūmi sāk ražot. Atskatoties uz šī gada sezonu, raža bija necērēti laba. Salīdzinot ar citām kultūrām, vasaras laikapstākļi mellenēm bija labi. Tām patīk mitrums. Sākumā ogas gan bija diezgan skābas, jo pieturējās vēsāki laikapstākļi, bet uz sezonas otro pusi, kad jau bija vairāk saules, ogas bija ļoti saldas, sulīgas un lielas. Šobrīd ir pirmās hektārs, kurš ražo, bet, izmantojot mitro konkursos, iesaistīties atbalsta programmās, jo, manuprāt, tas stimulē lauksaimniecības izaugsmi Latvijā.

— Tā kā šovasar bija ļoti mitrs,

ka tas samazināja ienākumus un palielināja izdevumus, jo nācās kultūras mitrākus graudus, segt kalšanas izdevumus. Ziemas kvieši nesuši 6 tonnas lielu ražu no hektāra, bet ne pārtikas klases. Ziemas rapsis — vidēji 2,5 tonnas no hektāra, bet no zirņiem un miežiem palikusi vien sēklas tiesa. Graudus Jānis nodod arī PKS „LATRAPSS” pieņemšanas punktā Barkavās „Arodos”.

— Cerējām, ka Eiropas tirgos un biržās situācija mainīsies, tomēr līdz pat šim brīdim nekas pozitīvs nav noticis. Par tikšanos ar zemkopības ministru varu teikt tos labākos vārdus. No valdības puses tiešām sajūtām atbalstu, Zemkopības ministrija reaģēja ļoti ātri, kā arī Madonas LLKC, Madonas lauksaimnieku apvienība un vietējie speciālisti ieradās uz vietas un novērtēja situāciju. Preti nāca arī Lauku atbalsta dienests ar dažādiem atvieglojumiem, samazinot kontroles prasības. Arī valdība operatīvi rīkojās, kredīta procentu atmaksu nedalot divās daļās. Operatīvi tika izmaksāta sējumu apdrošināšanas procentu atmaksa, arī apdrošināšanas maksa (bet ne par lietavām), nēko sliktu nevaru teikt. Arī Madonas novada pašvaldība iet preti lauksaimniekiem, uz iesnieguma pamata var atlikt nekustamā īpašuma nodokļa samaksas termiņu par 2025. gada 3. un 4. ceturksni, kā arī 2026. gada

1., 2. ceturksni.

Zemnieks ir lielākais lauku darbu „azartspēļu” spēlētājs no sēklas ielīšanas zemē līdz ražas novākšanai. Un visa šī posma garumā saglabājas azarts — gaidīt, domāt, kā būs. Būt zemniekam ir atkarība, kas nes arī augļus un prieku, un šis prieks sākas tajā brīdī, kad no sēkļaņas izaug dīgsti, kad vasarā čivina putni, kad zelmenis aug. Rudenī vārpās ligojas zelts, bet pa ceļam no sēklas ielīšanas līdz ražai kāds augšā sadara to, ko nu sadara, un atliek vien pieņemt rezultātu. Jāsaprot, ka nekad viss nebūs ideāli. Pēdējie trīs gadi bijuši smagi, bet arī tas ir mācījies lauksaimniekiem vairāk izvērtēt un pārdomāt, ko sēt, kā sēt un audzēt, kādus lēmumus pieņemt, lai noturētos pie savas zemes. Sliktas ražas gads nav gals visam, cerams būs arī labāki laiki, kādi jau ir bijuši, — apņēmīgi teic Jānis.

Zemkopības ministrijai priekšā izvērtēšanas noteikumu izstrāde Eiropas piešķirto lietavu kompensāciju sadalīšanai. Arī Jānis iesūtījis fotogrāfijas no savas saimniecības — bojā aizgāja vairāk nekā 35 hektāri vasaras rapša, kas tikko nevaru teikt. Arī Madonas novada pašvaldība iet preti lauksaimniekiem, uz iesnieguma pamata var atlikt nekustamā īpašuma nodokļa samaksas termiņu par 2025. gada 3. un 4. ceturksni, kā arī 2026. gada

tojam. Zinot, kādi laikapstākļi ir pie mums, un apzinoties, ka tie nav prognozējami, jau, stādot mellenes, parūpējāmies, lai tās ir augstākas, izvērtējot paaugstinātas vāgas. Ja ūdens ir par daudz, tas noteik. Mellenēm mitrums patīk, bet ne pārmērīgs.

Šobrīd mellenes ir norāžojušas, un saimniecībā vērtē, ka tās gatavojas ziemas sezonai.

— Šobrīd krūmi krāsojas koši sārta. Tas liecina, ka augi ir nobrieduši. Ir pietiekami daudz kālija, kas ir nepieciešams ziemcietībai. Krūmmellenēm nepieciešama skāba augsne. Ir speciāla sistēma, kā to nodrošināt. Vispirms tās tika stādītas skābā kūdrā, lai to uzturētu, pavasarī tiek dots amonija sulfāts, kas palielina augsnes skābumu un veicina jauno dzimenu augšanu. Daudzi nemaz nezina, ka ogas ir uz jaunajiem dzimieniem. Ja vecie zari katru ziemu netiek izgriezti, ražas nav, — skaidro saimniece. — Lai būtu lieliska raža, noteicoši ir ne tikai laikapstākļi, bet arī ieguldītāis darbs. Savulaik veidojām pat meliorācijas sistēmu, jo pauguri mījas ar ielejām. Lai tur nekrātos mitrums un mellenes neizskūtu, bija nepieciešams meliorēt zemi. Lauksaimniecībā nekad netiksim pasargāti no laikapstākļu ietekmes, tomēr zudumi ir mazāki, ja ir zināšanas un tiek ieguldīti liels darbs. Šākotnēji tās ir lielākas finanses, bet ilgtermiņā tas atmaksājas. Sistēma. No ekonomiskā viedokļa ļoti labi, jo šajā gadā to neizman-

MAF

Mediju atbalsta fonds

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

Par pielikuma “Diskutējam par mums svarīgo” saturu atbild SIA “Laikraksts STARS”.
#SIF_MAF2025